

I M A

KOVÁCSI ANTAL, tanár és egyházi közigazgatási jegyző koporsójánál 1892. január 8-án mondotta: FERENCZ JÓZSEF, unitárius püspök.

Nagy Isten! útaidban megfoghatatlan, akarotodban változhatatlan Felség! életünknek és halálunknak szabadtetszésü Ura! mély megindulással lelkünkben álljuk körül e koporsót. Egy barátunk nyugszik abban, kit mindnyájan szerettünk s most mindnyájan siratunk, őszintén sajnálunk, annyival inkább, mert elvesztését szinte váratlannak mondhatjuk. Hiszen, alig pár héttel ezelőtt még itt közöttünk járt, munkált és mosolygott — s ime, már halva van, szive, többé nem dobog, kezei nem emelkednek a munkára s arczáról eltűnt — örökre eltűnt az a jószágos derü, melyet elpusztithatatlannak véltünk.

Oh uram, mily sűrű fátyollal takartad el szemeink elől a jövődöt! Mennyire elrejtetted sorsunk változásait! Csak egy dologról tettél s teszel mindennap a kétely legkisebb árnyéka nélkül bizonyosokká, hogy nincsen itt maradandó városunk, de egy jobb hazát kell keresnünk. Boldog, ki ennek keresésében megtalálja a biztos vezérfonalat, ki kötelességeinek teljesítésében nem ismer fáradságot s tőled nyert erejét és tehetségeit úgy használja fel, hogy a midőn utolsó órája — előbb, vagy később, váratlanul vagy epedve utána — üt, nyugodt lélekkel elmondhatja: Atyám, a munkát, a melyet rám bízál, hogy elvégeztek, elvégeztem, dicsőíts meg magadnál.

Szent Istenünk! édes Atyánk! e mi kedves halottunk bizonyára eme boldogok közé tartozott kezdettől végig egész életében. Kitünő szép lelki tehetségei, melyekkel őt oly bő mértékben megajándékoztad, arra a pályára vezették, melyre a hajdankor költője szerint csak azok lépnek, a kiket te megvetsz; de ő hálás volt irántad ezért mindvégig. Büszke volt rá, hogy tanár lehet s részt vehet az ifjuság nevelésében, annak szellemi kiképzésében s ez által a jövő nemzedék formálásában. Rá nézve a tanítás nem teher, hanem élvezet volt, melylyel szívesen foglalkozott már hajlott korában is; tanítványait pedig úgy tekintette, mint gyermekeit, a kiket nemcsak értelmé fényével vezérelt, hanem szívének melegével is, mint édes

atya magához ölelt. Az ő jósága ezek iránt csaknem páratlan volt s még a midőn feddett és dorgált is, a néha kemény és éles szó mellett is ott volt jóindulatának balszamirja, mint dörgés után a földre hulló langy eső.

De nemcsak az iskolában, hanem a társadalomban, közéletünk minden térein ismeretes volt, oh szerető szent Atyánk! a kiszenvetettnek szívjósága, léleknemessége s ezekből folyó munkás és tevékeny, mondhatni példányszerű s közhasznú élete. Szóval és tollal, tettel és kedvvel szolgálta ő a közügyeket mindenütt, a hová a közbizalom és köztisztelet elhívta. Pedig sokfelé elhívta, sokan és sokszor igénybe vették készségét és képzettségét, épen azért, mert szívesen engedett mások kérésének, ha látta, hogy azzal használhat és jót tehet. Oh bizony, sok helyt lesz üres az ő helye e városon, a közélet komolyabb feladatainál szintugy, mint a nemes időtöltést és szórakozást szerető baráti társaságokban, melyeknek kedélye örök derűjével, elmés, de soha nem sértő tréfáival mindannyiszor éltető lelke volt. De az utánna maradt tátongó ürt leginkább látja s bizonyára hosszasan fogja érezni a mi kicsiny egyházunk, melynek a megboldogult évtizeken át egyik leghívatottabb, leghűbb és legodaadóbb munkássa volt. Te láttad őt, Uram, hogy mit tett és mennyit végzett, főleg a közelebbi években, melyek alatt annyi hasznos és a messze jövőre is kilható alkotásra segítetted, téged egyedül való Istenünket féltő Izraeledet. Mint egy vitéz harczos, a te szolgád mindég készen állott megharczolni a nemes harczot anyaszentegyházunk javára, gyarapodására, előmenetelére, s elveszettnek tartotta azt a napot, melyeken ezekért valamit nem tehetett, ki nem gondolatott és végre nem hajthatott.

És mit mondjunk, Atyánk! elvesztett barátunkról, mind családfőről, a kit, mint ilyent, tán legelőbb kell vala megsiratnunk. Lehet-e az mások iránt jó, gyöngéd, nemes és önfeláldozó, a ki mindezeket az erényeket otthon, az ő saját családja körében nem gyakorolja? Szerezhet-e az magának más téreken érdemeket, ki az ő házanépére gondot nem visel s nem öleli a leggyöngédebb szeretettel magához azokat, a kik az ő véréből való vér, vagy a hitvesi, rokoni szeretet szent lánczával vannak szívéhez fűzve? Tekints, Atyánk! az elhunyt-nak fájdalomban összetört leányára — ám mert a szerető hitvestársat, ki bizonyosságot tehetne előttünk a férj hűségéről, gyöngéd-ségéről, már előtte magadhoz szólítottad — tekints a bánatba merült vő arczára, s az őik szívök hangosabban dobogja, könnyeik meghatóbban szólják, hogy mi volt nekik az elvesztett édes atya s gyermekeik szerető nagyatyja. És nézd meg a testvéreket, a hű

rokonokat, kik itt megjelentek, vagy a távolból küldik bús sóhaj-tásaikat, nemle nem mindnyájan elmondhatjuk: elveszett a mi fejünknek koronája!

Istenünk, Atyánk! midőn így elgondoljuk a veszteséget, mely nemes barátunk halálával a családot és társadalmat, az iskolát és egyházat, a testvéreket, rokonokat és barátokat érte, kihez men-nénk máshoz a vigasztalásért és enyhülésért mint hozzád, kinél örökéletnek beszéde nagyon. Oh, mert hiába nem panaszlunk, nem zúgolódunk! Mit használna ez? A ki a koporsóba száll, nem jő többé a földre és nem ismeri azt meg az ő hajléka. Nem zúgolódunk. Megnyugszunk akaratodon; sőt áldunk, hogy a kinek élete oly szép volt, halálát sem tetted szerfelett kinóssá s aránylag kevésre szabtad utolsó szenvedéseit.

Egyszersmind kérünk, jelenj meg közöttünk vigasztaló szent lelkeddel. Legközelebről vond keresztül a gyászba borult család lelkének fájdalomtól sötét felhőjét a hit enyhületet nyújtó szivár-ványával. Nyugtasd meg szeretteit, hogy onnan feljül is, a hová a gondos édes atya elköltözött, előtte ment hitveséhez, a szeretet mosolyával fog reájok tekinteni.

Vigasztald meg a szerető testvért és rokonokat, az elhunynak igaz barátait és tisztelőit, vigasztalj meg mindnyájunkat.

És vigasztald meg anyaszentegyházunkat is. Ne hagyj, hogy ebben megfogyatkozzanak azok, a kiket a törésekre őrállókül, munkásokül, építő-mesterekül hívtál el és rendeltél. Adj főtanodánkban méltó utódot, üressen maradt tanári székébe szintúgy mint nehéz és egész embert kívánó hivatali helyébe.

Végezetre az összeomlott portestnek adj csendes nyugodalmat a földben, az elröppent nemes léleknek örök üdvöt, a te szent egeidben. Amen.

Isten veled már, drága barátunk! isten veled. Lelkem őszinte fájdalomával mondok végbúcsut neked, ki nekem is egykor felejtethet-ten tanárom, majd tanártársam s jelen hivatali állásomban tizenöt év óta jobb kezem voltál. Senki jobban nem fogja érezni a te hiányodat, mint én. Fogadd gyászoló családod könnyei mellett, fogadd tőlem is hű és igaz barátságodért, engem is könnyített munkásságodért hálám őszinte nyilvánítását; fogadd, mint főpásztortól vallásközönségünk nevében is odaadó és buzgó szolgálataidért az elismerés emlékkoszorúját! Te távozol, de munkás szellemednek alkotásai, kezednek nyomai itt maradnak s azokban késő századoknak is szólsz, intesz, tanácsolsz.

Isten veled! Isten velünk!

BRASSAI SÁMUEL ALSÓ-SZT.-MIHÁLYFALVI PAP LEVELEI

SEBES PÁL TOROCZKÓI ISK. IGAZGATÓHOZ. 1830—1836.*)

I.

Tiszt. Rector Ur!

Ugy-é hogy igaz az, hogy a' szárnyas Hangyának a' gyalog Hangya még csak nem — is Sogor? de e' muljék most. Nékem egy nagy de bizodalmas kérésem van az Urhoz — melyet ha akar tellyesíthet, de még se tellyesítte — pedig egy rendből ki tölt volna — így ütközik egyben a' Theologia a' Filozofiával, látom az utolsó nem praeponderál — midőn az elsőnek se lön semmi Résultátuma. — Nem ír meg nékem, hogy lehet venni 12 pár Sing-vasat — talán attólfélt, hogy Creditre fogom kérni, bizony inkább vetemedném nagyra, mint sem valakitől valamit kérjek, adni szeretem s' benne gyönyörűségem találok ha valakinek valamit adhatok s' valamit máson segíthetek — de hogy kérjek, elkívánom kerülni. Azt sem ír meg, mi új darabjai vagynak? A' minap közölte vala velem a' Tudományos Gyűjtemény egy darabját — ugyan akartam hogy láthattam — végig olvastam futva; de vágyódásom nem lön kielégítve. Ha tehetségem engedné esztendőnként 50 Aranyat elvesztegetnék könyvre; de így a' mint vagyok, tsak avakell meg elégednem a' mit másoktól kaphatok. Láttam vala két darab bé kötött Irás könyörgéseit in 4tő, küldje le nékem az egyik darabot — s midőn azt vissza' küldöm a' másikat — semmi hibát nem ejtek benne — e' se nem pénz se nem vas. — Legyenek jó egészségben! tisztelet mellett kívánja

a T. Rector Ur

19. febr. 1830. in Vico Scti-Michaëlis.

alázatossa

Brassai m. p.

*) Brassai Sámuel, dr. Brassai nagytudósunk édes atyja, elébb toroczkó-szent-györgyi, utóbb alsó-szent-mihályfalvi pap írta e leveleket a toroczkói isk. igazgatóhoz Sebes Pálhoz, Sebes Pál ministeri tanácsos atyjához. Mint írójukra és ama korra nézve jellemzőket örömet adjuk közre.